

Aleg. 133.

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego
z projektem ustawy budowniczej dla wsi.

Wysoki Sejmie!

Staranie o uregulowanie spraw budownictwa w drodze ustawodawczej zatrudnia Reprezentację kraju już od długich lat; już przed 17-tu laty opracowywał Wydział krajowy projekta do ustaw budowniczych dla miast, miasteczek i wsi. Różnorodność stosunków kraju przedstawiała jednak zbyt wielką trudność do pokonania i projekta licznym ulegając zmianom dopiero obecnie przedłożone zostały Wysokiemu Sejmowi.

Należy powitać je z zadowoleniem. Potrzeba bowiem uporządkowania stosunków budowlanych w drodze ustawodawczej uczuwaną bywa powszechnie, przypomina ją nienastanie wysoki stopień śmiertelności w kraju i mnogie niszczące kraj pożary. To też liczne głosy z kraju oczekując środków zaradczych od ustawodawstwa, od dawna zwracają się do Sejmu z żądaniem wydania powszechnie obowiązujących ustaw budowniczych i ogniowo-policyjnych.

Sejm, o ile to przy krótkich sesjach było możliwe, — nie ociążał się z uczynieniem zadość tej potrzebie — uchwalając bądź przedkładane sobie ustawy, bądź polecenia do Wydziału krajowego o przygotowanie dalszych projektów do ustaw.

Rezultatem tych wszechstronnych starań są dotychczas specjalne ustawy budownicze dla obydwu stolic kraju i ustawa z dnia 28. Kwietnia 1882.

Uregulowawszy niemi ustawodawstwo w sprawach budownictwa dla stolic i 29-ciu miast głównych i idąc konsekwentnie za myślą, że w ustawach takich należy troskliwie uwzględnić właściwości stosunków, stopień zamożności, inteligencji i zwyczaje wielce różne w gminach większych a mniejszych, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu przedłożenie projektów do ustaw uwzględniających te różnice. Wydział krajowy wywiązując się z tego zadania przedłożył dwa projekty ustaw, a to odrębny dla miast i miasteczek a odrębny dla wsi.

Sprawozdanie niniejsze odnosi się do ostatniego z nich.

Komisya przystępując do załatwienia przekazanego sobie zadania zastanawiała się przede wszystkim, czyli istotnie wydanie nowej ustawy budowniczej dla wsi jest potrzebnem.

Zniewoliły ją do tego opinje wielkiej liczby Rad powiatowych, nadesłane Wydziałowi krajowemu z powodu przygotowywanych przezeń ustaw budowniczych, a które prawie jednoznacznie wypowiadają, że dotąd obowiązujące — chociaż zeszlowieczne ustawy — tak co do policyi budowniczej jak ogniowej są zupełnie odpowiednie i czynią zadość najwyższym wymaganiom, jakie w tej mierze naszym gminom mniejszym obecnie stawiać można.

W przedłożonych sobie aktach znalazła także komisya, że Wydział krajowy upatrując również w dotychczasowych ustawach podstawy wystarczające, usiłował w drodze administracyjnej wprowadzić budownictwo w gminach mniejszych na tory racjonalne; wspierał go w tem z wszelką gotowością c. k. Rząd i liczne obywatelską gorliwością ożywione Reprezentacje powiatowe. A jednak skonstatować trzeba, że usiłowania te okazały się zupełnie bezowocnymi; stwierdzają to Wydziały powiatowe, podnosząc zgodnie, że ustawy są bezskuteczne, bo wcale nie bywają wykonywane.

Koniecznie przeto nasuwa się pytanie, jakie są temu przyczyny i jak je usunąć. Wydziały powiatowe upatrują je po części w trudnym do przełamania konserwatyzmie ludności wiejskiej, teźże ubóstwie, niskim stopniu oświaty, szczególnie zaś w nieudolności najniższych organów administracyjnych.

Chociaż nie da się zaprzeczyć, że ten stan rzeczy istnieje w naszym kraju i że w nim tkwi istotnie znaczna przeszkoda, utrudniająca wszelką poprawę stosunków społecznych tak na tem polu jak i wielu innych, to przecież nie można zapoznać, że we wielu innych kierunkach życia i pracy społecznej, jak komunikacyach, zarządach majątków i in. daje się dostrzedz pewien niezaprzeczony postęp ku lepszemu — mimo że i tu te same hamujące działają przeszkody. Jeżeli więc w stosunkach budowlanych mimo rzekomo dobrych ustaw i niezaprzeczonych wytyżeń władz wyższych żadne nie dały się osiągnąć rezultaty, to już ta okoliczność jest zdaniem komisji niewątpliwą wskazówką, że i w ustawach tkwi jakiś błąd.

I istotnie błąd ten istnieje.

Obowiązujące obecnie dla gmin przepisy ogniowe i budownicze (patent ces. z dnia 28. Lipca 1786) uzupełnione i wyjaśnione następnie licznymi rozporządzeniami c. k. Rządu z różnych dat, łącząc dwa przedmioty t. j. przepisy budownicze i policyę ogniową, zawierają szereg rozstrzelonych norm, którym brak systemu, jednolitości i organicznego związku. Już więc dla swej formy i pomieszania przedmiotów, przepisy obecne, nie przedstawiając jednolitej całości, są dla organów powołanych do ich przestrzegania, zarówno trudne do przejrzenia i zrozumienia jak i wykonania. Wydziały powiatowe i Wydział krajowy usiłowały niejednokrotnie uchylić tę trudność, wydając różnemi czasy bądź pouczenia bądź zestawienia tych przepisów; starania te jednak nie odniosły o tyle pożądanego skutku, by należycie objaśniły i pouczyły organa gminne o ich obowiązkach.

Pod względem treści zaś przepisy obowiązujące są po wielkiej części zbyt ogólnikowe i wyrażają raczej życzenia ulepszeń, jakie pod względem budownictwa byłyby pożądane, a wyjątkowo tylko określają szczegółowe techniczne warunki, których władza od budującego ma wymagać. Zgoła zaś nie zawierają postanowień co do postępowania przy udzielaniu konsensu, ani co do środków, jakimi władze wykonawcze miałyby zapewnić posłuszeństwo dla ustaw i prawomocnych rozporządzeń.

Z tąd wynika, że najniższe władze administracyjne nie wiedziały i nie wiedzą, czego się od nich wymaga i czego one mają przestrzegać — nie wiedzą co jest nakazem prawa a co życzeniem, od którego odstąpić wolno i nie wiedzą co mają uczynić, by zniewolić opornych do uszanowania ustawy.

Nadto w dość licznych wypadkach, tam gdzie obecne przepisy zawierają szczegółowe techniczne postanowienia, nie odpowiadają one stosunkom i zwyczajom ludności wiejskiej, bo skala ich żądań jest za wysoką. I tak postanowienia uzupełniające co do: budowania na podwyższeniu, ustawiania kuchni w osobnej izbie, używania tylko uprawnionych majstrów, układania podłóg z desek, urządzania wychodków, śmietnisk, pokrywania wiejskich dworów dachówkami, obsadzania zabudowań orzechami włoskimi i t. p. są to po większej części takie wymagania, które z góry zrodzić muszą w ludności i we władzach gminnych przeświadczenie o niepraktyczności ustawy, bo są przeważnie niewykonalne.

Wprawdzie te wymagania są po największej części technicznie i policyjnie poprawne, i gdyby mogły być wykonane, przeobraziłyby niewątpliwie na lepsze postać naszych osad wiejskich — w tem też chyba szukać trzeba powodu, dla którego Wydziały powiatowe uważają ustawę terażniejszą za odpowiednią — lecz niepodobna zapoznać, że nie licują one ani z zamożnością naszej ludności, ani z naturalnymi zasobami kraju, jego zwyczajami ani stopniem oświaty ludu i jego wymagań pod względem zaspokajania potrzeb.

Tak więc wszystkie te niewłaściwości terażniejszych przepisów, niewłaściwości natury formalnej i merytorycznej tworzą całość, która przechodząc możność ludności i intelektualne uzdolnienie władz powołanych do ich przestrzegania, czyni ustawę literą martwą, iluzoryczną — bo niewykonalną.

Wiek przeto upłyniony od wydania ustawy z r. 1786 jest niewątpliwie straconym dla pracy około poprawienia stosunków budowlanych, w których nie tylko nie dałaby się dostrzedz żadna poprawa — ale nawet skonstatować trzeba pogorszenie, bo w skutek wielkiego rozdrobienia własności mniejszej jeszcze szkodliwsze pod sanitarnym i ogniowo-policyjnym względem ścieśnienie zabudowań.

Przystępując przeto obecnie do wydania nowej ustawy budowniczej, z wielką skrupulatnością liczyć się wypada z doświadczeniem, nabytem w przeszłości i nie spuszczać z uwagi, że tylko ustawa oparta na naturalnych stosunkach i licząca się ze zwyczajami, zamożnością i oświatą ludności może się przyjąć, zakorzenić i wydać owoce.

Przy obecnym stanie zabudowań osad wiejskich, których przeważna liczba składa się z chat kurnych, gdzie nikt o konsens nie pyta, komin należy do zbytków najzamożniejszych włościan a okien otwieranych prawie się nie napotyka — wiele się osiągnie, jeżeli ustawa nauczy budować dopiero po uzyskaniu konsensu — nauczy budować chaty z kominem choćby z surówki, bodaj jednym otwieraniem oknem i w niejakiem oddaleniu od zabudowań sąsiednich, bo już te, chociaż tak skromne wymagania, uchylą nieopatrzoną dowolność, uchylą chaty kurne, zaduszne i zmniejszą niebezpieczeństwo pożarów. Większe wymagania na razie stawiać można chyba tylko od zamożniejszych włościan, uboższy im nie podoła, a przecież i on w razie potrzeby budować się musi. Przykład tych zamożniejszych, naturalna ludzka emulacja, wpływ oświaty, zdziała z czasem, że miara wymagań i potrzeb naszej ludności się podniesie — a wówczas będzie pora do podniesienia skali żądań ustawowych.

To są zapatrywania, któremi kierowała się komisya, rozpatrując przedłożenie Wydziału krajowego i które zniewoliły ją do licznych zmian, jakie co do przepisów technicznej natury w przedłożeniu tem poczyniła i któremi je usprawiedliwia.

Drugi względ, na który komisya szczególną zwróciła uwagę, dotyczy zapewnienia wykonania ustawy.

Wykonanie tej ustawy z natury rzeczy poruczone być musi lokalnym organom administracyi gminnej — a więc tym właśnie, których niedostatki i braki Wys. Sejm przy dzisiejszym ustroju administracyjnym niejednokrotnie stwierdził. A gdy się zważy, że obok niskiego

stopnia intelligencji, Zwierzchności gminne odzwierciedlają usposobienie ludności, z pośród której się rekrutują, t. j. jej konserwatyzm, nieopatrność i niską miarę wymagań, które w tym wypadku tworzą główne do przełamania przeszkody, — to okaże się niezbędną rzeczą, by obok takich organów na straży ustawy postawić inną jeszcze władzę, intelligentną władzę nadzorczą, mającą i wolę i możność dopilnowania jej wykonania. Władzą tą oczywiście mogą być tylko Wydziały powiatowe. Należy więc koniecznie udzielić im obszerną w te sprawy ingerencją, i zaopatrzyć je w dostateczne środki ustawowe, dające możność skutecznego ustawy przypilnowania.

Komisya nie wątpi, że Wydziały powiatowe rozumiejąc doniosłe społeczno-ekonomiczne interesa, jakie niniejsza ustawa ma na oku, skorzystają z obficie w niej sobie wydzielonych środków, by zapewnić wykonanie ustawy i co zatem idzie urzeczywistnienie przywiązywanych do niej oczekiwań.

Temi kierowana zapatrywaniami komisya stawia wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić $\%.$ załączoną ustawę.

Lwów dnia 22. Grudnia 1887.

Przewodniczący

E. Czerkawski.

Sprawozdawca

M. Onyszkiewicz.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wydaję załączoną ustawę budowniczą dla wsi i rozporządzam:

Art. I.

Ustawa budownicza dla wsi obowiązuje we wszystkich tych gminach Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w których nie obowiązuje żadna inna dla tegoż Królestwa wydana ustawa budownicza.

Art. II.

Postanowienia §§. 1 do 10 włącznie ustawy ogniowej dla gmin wiejskich, wydanej na mocy Cesarskiego patentu z d. 28. Lipca 1786 zostają uchylone.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie dnia dziewięćdziesiątego po jej ogłoszeniu.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa budownicza dla wsi.

ROZDZIAŁ I.

O pozwoleniu na budowę (konsensie).

§. 1.

Budowy wymagające konsensu.

Do budowy nowego przybudowania lub przekształcenia starego budynku, do zaprowadzenia w istniejącym budynku zmian, które wpłynąć mogą na jego trwałość, bezpieczeństwo od ognia, warunki sanitarne, lub na prawa sąsiadów, potrzebnem jest zezwolenie Zwierzchności gminnej (konsens).

Zezwolenie takie (konsens) potrzebnem jest także do urządzenia nowych odgradzeń od dróg publicznych lub placów gminnych.

Wyjęte są z pod tego obowiązku budowie wykonywane na cele publiczne przez państwo, kraj lub powiat, niemniej budowie kolei żelaznych i obok kolei żelaznych (§§. 12 i 13).

Odrębne postanowienia co do wydzielonych obszarów dworskich zawarte są w rozdziale VI.

§. 2.

Mniejsze zmiany, utrzymanie budynku.

Mniejsze zmiany w budynku istniejącym, które nie wpływają na jego trwałość, bezpieczeństwo od ognia, ani warunki sanitarne, ani dotyczą praw sąsiadów, mogą być wykonane bez konsensu, jeżeli Zwierzchność gminna do trzech dni po uwiadomieniu, chociażby ustnem, o zamiarze przedsięwzięcia zmiany nie oznajmi, że potrzebnym jest konsens do wykonania zamierzonej zmiany. Przeciw takiemu orzeczeniu Zwierzchności gminnej rekurs nie ma miejsca.

Bez uwiadomienia Zwierzchności gminnej można tylko takie roboty wykonywać, które odnoszą się do utrzymania budynku w dobrym stanie, a w szczególności: naprawę dachu takim samym lub trwalszym materiałem, zewnętrzne oczyszczenie lub odświeżenie, ułożenie nowej podłogi, naprawa komina bez zmiany jego konstrukcyi wewnętrznej lub zewnętrznej, przestawienie pieców i ognisk na dotychczasowem miejscu i t. p.

§. 3.

Plan budowy.

Równocześnie z ustną lub pisemną prośbą o konsens przedłożyć należy Zwierzchności gminnej podwójnie sporządzony plan budowy.

Jeżeli się rozchodzi o budowę zwykłego włościańskiego domu mieszkalnego albo też o zwykłe budynki gospodarskie bez ognisk, wystarczy przedłożenie prostego szkicu budowy i planu sytuacyjnego, oznaczającego położenie budynku, tudzież położenie i odległość najbliższych sąsiednich budynków.

We wszystkich innych wypadkach ma być plan sporządzony według miary metrycznej z oznaczeniem zastosowanej skali i mają być uwidocznione także plany poziome wszystkich pięter, piwnic i poddasza, przekrój podłużny i przekrój poprzeczny i fasady budynku. Na planie piwnic powinny być uwidocznione doły kloaczne, kanały z przekrojem poprzecznym i spadkiem, ścieki i studnie. Na planie poddasza mury strychowe, kominowe i ogniowe.

§. 4.

Badanie planu.

W przeciągu dni ośmiu po otrzymaniu planu budowy, odpowiadającego przepisanyim wymaganiom, Zwierzchność gminna zarządzi zbadanie planów w obecności budującego lub jego pełnomocnika, sąsiadów a w razie potrzeby i znawcy biegłego w sprawach budowniczych, tudzież kierownika budowy, jeżeli ustanowionym został. Znawca do komisji przywołany winien być nieinteresowanym w zamierzonej budowie. Koszta z jego powołaniem-powiązane ponosi podający o konsens.

Przed rozpoznaniem planu i podania o konsens zarządzi Zwierzchność gminna odczytanie odnośnych postanowień niniejszej ustawy, poczem komisja bada pod kierownictwem naczelnika gminy lub członka Zwierzchności gminnej, przez niego delegowanego, przedłożony plan na miejscu budowy, wyświeca zachodzące może wątpliwości i spisuje z całej czynności protokół.

Następnie przystępuje komisja do przesłuchania sąsiadów, zapytując ich, czy i jakie zarzuty czynią przeciw zamierzonej budowie. W razie podniesienia zarzutów ze strony sąsiadów zawezwie komisja zamierzającego budować do oświadczenia się na nie, starać się będzie o usunięcie ich w drodze ugody, a podniesione zarzuty i wynik rokowań zapisze do protokołu. Protokół ten podpisany przez wszystkich uczestników komisji, a w danym razie zawierający uwagę podpisaną przez członków komisji, którzy z uczestniczących i z jakich powodów odmówili podpisu, służyć będzie za podstawę ostatecznego załatwienia podania o konsens ze strony Zwierzchności gminnej, która w przeciągu dni dziesięciu po odbyciu komisji wydać ma orzeczenie pisemne, pozwalające na zamierzoną budowę lub odmawiające pozwolenia.

Względy bezpieczeństwa ogniowego, względy sanitarne i inne publiczne, są dostatecznymi powodami do odmówienia konsensu.

§. 5.

Konsens budowlany.

Konsens budowlany winien zawierać:

- a) dokładne oznaczenie miejsca budowy;
- b) wymienienie rodzaju budynku (np. dom mieszkalny, stajnia i t. p.);
- c) oznaczenie materiału, z którego ściany i dach na nich mają być stawiane;
- d) długość, szerokość i wysokość budynku oznaczone miarą metryczną;
- e) ilość i wymiar okien i drzwi;
- f) ilość i rodzaj ognisk;

g) oznaczenie materiału, z którego w budynkach drewnianych komin i ściana do komina przyległa ma być budowaną.

Warunki lub zmiany przez Zwierzchność gminną zastrzeżone, winny być nie tylko w konsensie dokładnie wymienione, ale nadto ile możliwości w planach oznaczone.

Jeden egzemplarz planu zwróci Zwierzchność gminna podającemu, a drugi zachowa w aktach.

§. 6.

Prawa prywatne.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie podniesiono zarzuty, pochodzące z tytułu prawa prywatnego i takowe przy komisijnem zbadaniu planów nie mogły być w drodze ugody usunięte, może być udzielony konsens na budowę, której względy publiczne nie stoją na przeszkodzie. Co do zarzutów z tytułu prawa prywatnego podniesionych, ma Zwierzchność gminna odesłać strony do drogi prawa. W uchwale, konsens na budowę udzielającej, należy wyraźnie wymienić zarzuty z tytułu prywatnego podniesione i do drogi prawa odesłane.

Sąd rozstrzyga, czy budowa dopuszczona ze względów publicznych, przeciw której podniesiono zarzuty z tytułu prawa prywatnego, ma być wstrzymaną aż do rozstrzygnięcia sporu, czy też i pod jakimi warunkami tymczasem prowadzoną być może (§. 340, 341 i 342 ust. cyw.)

O innych warunkach rozstrzyga Zwierzchność gminna.

§. 7.

Załatwienie podania o konsens.

Zwierzchność gminna zawiadomi pisemnie budującego i te strony interesowane, które w terminie właściwym poczyniły zarzuty, o załatwieniu podania o konsens (§§. 4 i 6) a dowód doręczenia tych pisemnych zawiadomień przechowa w aktach.

§. 8.

Rozpoczęcie budowy.

Budowa może być dopiero wtedy rozpoczęta, gdy konsens stanie się prawomocnym, to jest, gdy od dnia doręczenia go wszystkim stronom interesowanym upłynęło dni czternaście, a żadna z nich nie wniosła rekursu przeciw odnośnemu rozporządzeniu.

§. 9.

Gaśnięcie i odnawianie konsensu.

Konsens na budowę gaśnie, jeżeli budowa dozwolona nie została rozpoczęta w ciągu trzech lat od prawomocności konsensu.

W razie przerwania przez przeciąg trzech lat budowy rozpoczętej, należy przed upływem powyższego terminu naprzód uwiadomić Zwierzchność gminną o zamierzonym dalszym prowadzeniu budowy i oczekiwać rozstrzygnięcia przez nią, czy budowa może być dokończoną na podstawie pierwotnego planu, czyli też ze względu na zmienione stosunki zachodzi potrzeba rewizji planów i odnowienia konsensu.

Postępowanie przy odnawianiu konsensu należy przeprowadzać podług postanowień §§. 4. 5. 6. i 7.

§. 10.

Budowy na cele przemysłowe.

Przy budowach na cele przedsiębiorstw przemysłowych, które w myśl ustawy przemysłowej wymagają zezwolenia władzy politycznej, należy ile możności łączyć rozprawę budowniczą z rozprawą przemysłowo-policyjną.

W każdym razie konsens na taką budowę udzielonym być może dopiero po prawomocnem zezwoleniu na prowadzenie przedsiębiorstwa.

§. 11.

Inne wyjątkowe postanowienia.

Przy budowach w rajonie fortyfikacyjnym, tudzież obok dróg państwowych, mają być zastosowane przepisy w tej mierze obowiązujące.

Odległość budynku od drogi krajowej i powiatowej ma wynosić przynajmniej trzy metry, a od drogi gminnej dwa metry. Wyjątek stanowią ulice i placы posiadające ustalone linie regulacyjne. O rozprawie zarządzonej względem udzielenia konsensu na budowę przy drogach krajowych, względnie powiatowych, należy przynajmniej na trzy dni przed terminem badania planu uwiadomić władzę zarządzającą temi drogami, pozostawiając jej wybór bądź też wzięcia udziału w rozprawie komisyjnej przez delegata, bądź też nadesłania pisemnego wniosku.

W razie zamierzonej budowy na nadanem polu górniczem lub naftowem, albo też w jego sąsiedztwie, należy do rozprawy przepisanej §. 4. zawezwać także przedsiębiorcę górniczego, względnie naftowego.

Jeżeli nowy budynek stawianym być ma na ustroniu w niewiększem oddaleniu, jak dwu kilometrów od granicy państwa, należy o wniesieniu podania o konsens uwiadomić c. k. Starostwo. Starostwo może do rozprawy delegować zastępcę, albo też pisemnie przesłać swe uwagi w tej mierze.

§. 12.

Budowy kolejowe i obok kolei żelaznych.

Przy budowach na gruntach kolei żelaznych (w myśl §. 2. ustawy o budowie kolei żelaznych z dnia 19. Maja 1874. Nr. 70 Dz. u. p.) i przy nowych budowach, dobudowaniach i przebudowaniach obok kolei żelaznych już istniejących, lub w budowie będących, względnie w ich rajonie pożarnym, należy się stosować do osobnych przepisów w tej mierze istniejących.

Do przedsiębrania czynności urzędowych przy budowach w rajonie pożarnym kolei powołaniem jest stosownie do ustawy z dnia 26. Grudnia 1882 Nr. 3. Dz. u. kr. z r. 1883 c. k. Starostwo, przyczem zastosowane być mają prócz szczegółowych w tej mierze przepisów także postanowienia niniejszej ustawy.

§. 13.

Budowy publiczne wykonywane przez państwo, kraj lub powiat.

Przy budowach na cele publiczne przedsiębranych przez państwo, kraj lub powiat, powołaniem jest do przeprowadzenia czynności przepisanych w §. 4. c. k. Starostwo.

Jeżeli przeciw zamierzonej budowie nie wniesi ono zarzutów, lub wniesione w toku rozprawy usuniętymi zostały, uwiadomi o tem c. k. Starostwo władzę budującą.

Zarzuty nieusunięte, nie pochodzące z tytułu prawa prywatnego, rozstrzyga c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z władzą, która budowę wykonuje. Co do zarzutów opartych na tytule prawa prywatnego postąpi c. k. Namiestnictwo według §. 6. ustawy.

§. 14.

Odbudowanie zniszczonych części miejscowości.

W razie zniszczenia całej miejscowości lub znaczniejszej części jej przez pożar, wylew, lub inne wypadki elementarne, winna Zwierzchność gminna donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Wydział powiatowy zarządzi w przeciągu ośmiu dni od chwili zawiadomienia komisjonalne oględziny przestrzeni zniszczonej. W skład komisji wchodzi delegat Wydziału powiatowego i naczelnik gminy lub jego zastępca, wreszcie przyzwani znawcy. Strony interesowane winny otrzymać zaproszenie do udziału z oznaczeniem terminu oględzin.

Na podstawie protokołu oględzin sporządzonym zostanie plan regulacyjny, który przedłożonym zostanie Radzie gminnej do uchwalenia a następnie Wydziałowi powiatowemu do zatwierdzenia.

Dopiero na podstawie uchwalonego zatwierdzonego planu regulacyjnego mogą być dawane konsensy do budowy na zniszczonej przestrzeni.

§. 15.

Plan regulacyjny.

Przy sporządzeniu tego planu regulacyjnego należy przestrzegać głównie:

- a) aby na przestrzeni odbudować się mającej usunięto ile możności wszystko, coby w przyszłości mogło grozić wznowieniem klęski;
- b) aby rozkład i położenie budynków odpowiadały wymaganiom sanitarnym i ogniowo policyjnym;
- c) aby ścieki i odprowadzenia nieczystości zostały ułatwione;
- d) aby drogi i ulice były szerokie, proste i równe.

ROZDZIAŁ II.

Szczegółowe przepisy o budowlach.

§. 16.

Kierownictwo budowy.

Budujący winni przy prowadzeniu budowy posługiwać się tylko osobami do tego prawnie upoważnionymi.

Postanowienie to obowiązuje zwłaszcza przy budowlach na cele publiczne, przemysłowe i wszelkich znaczniejszych budowlach prywatnych.

Do wykonywania mniejszych budowli parterowych, o pojedynczych konstrukcjach, bez sklepień i urządzeń podziemnych (suterenu), wolno używać osób, posiadających dla wykonywania przemysłu budowlanego koncesję najniższej kategorii.

Wreszcie, o ile w miejscu budowy nie znajdują się tacy przemysłowcy, może władza udzielająca konsens przy budowach nieznacznych (chaty, budynki włościańskie) nie wymagać ustanowienia prawnie upoważnionego kierownika budowy.

Nazwisko kierownika budowy należy zawsze podać do wiadomości Zwierzchności gminnej i uwiadamiać ją o wszelkich zmianach w tej mierze zachodzących.

Za wszelkie naruszenia warunków konsensu, za odstąpienie od zatwierdzonego planu bez poprzedniego uzyskania przyzwolenia Zwierzchności gminnej, i w ogóle za wszelkie uchybienia przeciw przepisowi tej ustawy odpowiadają niepodzielnie kierownik budowy i budujący.

Nie wyklucza to jednak odpowiedzialności innych w budowie udział biorących osób, o ile na nich ciąży wina.

§. 17.

Materyał do budowy.

Do budowy budynków określonych w ustępie 2. §. 16. wolno używać tylko materyału ogniotrwałego. Wyjątkowo wolno używać do budowy takich domów muru pruskiego lub drzewa, jeśli są oddzielone od innych zabudowań obszernymi dziedzińcami, ogrodami lub innymi niezabudowanymi przestrzeniami.

W miejscach kąpielowych jakoteż w okolicach, w których trudno o kamień, cegłę lub inny materyał ogniotrwały, może Wydział powiatowy w poszczególnych wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, dozwalać budowania takich budynków z muru pruskiego lub drzewa nawet wówczas, gdy budynki te nie są znacznie oddalone od innych zabudowań.

Również i do budowy budynków określonych w ustępie 3, §. 16. używać należy z reguły materyału ogniotrwałego, zaś muru pruskiego lub drzewa tylko wówczas, jeśli odległość budynku od sąsiednich wynosi przynajmniej 10 metrów. W wyjątkowych okolicznościach służyć będzie Radzie gminnej prawo zwolnienia od tego warunku.

Jaki materyał dozwolony być może do budowy wszystkich innych budynków, zastosować się należy do stosunków i zwyczajów miejscowych, oraz zamożności budującego.

Jednak nawet w budynkach z materyału nieogniotrwałego ściany, przy których znajdują się kominy, piece i ogniska, winny być w przestrzeni metra od komina — a dwu metrów od pieca lub ogniska zupełnie murywane z cegieł, lub kamienia, lub cegły surowej na powietrzu suszonej (surówki).

§. 18.

Odpowiedzialność za gatunek materyału budowlanego.

Kierownik budowy jest odpowiedzialny za użycie tylko dobrego i trwałego materyału, odpowiadającego wymaganiom konstrukcyi.

§. 19.

Wysokość izb, wysokość i szerokość drzwi i okien.

Budynki mieszkalne winny być suche i posiadać dostateczny przepływ powietrza i światła. Wysokość izby winna wynosić przynajmniej

2·50 m., wysokość okna najmniej 80 cm., szerokość najmniej 50 cm., wysokość drzwi najmniej 2 m., szerokość najmniej 1 m.

W każdej izbie przynajmniej jedno okno winno być urządzone do otwierania.

§. 20.

Podłoga izb parterowych.

Podłoga izb parterowych w budynkach mieszkalnych winna leżeć przynajmniej 30 cm. ponad powierzchnią terenu budowlanego, a w miejscu wystawionem na wylew wód, najmniej 32 cm. wzniesioną nad najwyższy a gdyby to niemożliwym było, nad stan wody powtarzający się w krótkich odstępach czasu.

Do tego przepisu stosować się należy według możliwości także przy przebudowaniu budynków mieszkalnych.

§. 21.

P i w n i c e.

Piwnice pod budynkami mieszkalnymi winny być sklepione.

§. 22.

P o w a ł a.

Powała strychowa w budynkach mieszkalnych winna być ogniotrwale urządzona z cegły albo polepy z gliny 8 cm. grubej.

§. 23.

K o m i n y.

Budowania domów i chat mieszkalnych bez kominów zabrania się bezwarunkowo.

Kominy winny być z reguły murowane z cegły palonej lub kamienia, ściany kominów najmniej 15 cm. grube i 80 cm. nad dach wyprowadzone, wewnątrz komina gładko wytynkowane, a część zewnętrzna w obrębie strychu wyprawiona.

Kominów na belkach lub pokładach drewnianych zakładać nie wolno. Wszelkie drzewo winno być najmniej o 15 cm. oddalone od wewnętrzniego obwodu komina. Drzewa w ściany kominowe wpuszczać nie wolno.

Otwór wewnętrzny kominów przełazowych wynosić ma najmniej 48 cm. w kwadrat, a otwór kominów wąskich (cylindrowych) najmniej 15 cm. średnicy. Jeżeli zaś do jednego przewodu wchodzi dym z dwóch lub więcej ognisk ma wynosić najmniej 20 cm.

Wszystkie kominy, a szczególnie wąskie (cylindrowe), winny być ile możliwości w pionowym kierunku stawiane.

Nad podłogą, gdzie kominy wąskie się poczynają, również na strychu winny być zaopatrzone 1·50 m. nad posadzką lub polepą w podwójne żelazne drzwiczki do czyszczenia, dające się szczelnie na klucz zamykać. Materiał drewniany, znajdujący się w pobliżu tych drzwiczek, powinien być ogniochronnie osłonięty.

Wyjątkowo można mniej zamożnym dozwalać budowania kominów z cegły surowej pod warunkiem, że kominy takie do wysokości 30 cm. nad poziom budowlany będą podmurowane z kamienia lub cegły palonej.

§. 24.

Piece piekarskie. Wędzarnie.

Piece piekarskie do celów przemysłowych należy umieszczać w lokalu sklepionym. Podłoga przed ogniskiem winna być ogniotrwale urządzoną.

Ściany w wędzarniach muszą być sporządzone z materiału ogniotrwałego i zaopatrzone w drzwi żelazne lub przynajmniej blachą od środka obite. Wędliny tylko na hakach lub prętach żelaznych zawieszać wolno.

§. 25.

Stawianie kotłów parowych.

Kotły parowe należy stawiać, jeżeli tylko można, w odrębnym zabudowaniu. Stanowczo wzbronionem jest jednak nstawianie kotłów parowych pod lokalem mieszkalnym lub roboczym, równie jak urządzenie sklepień lub pował nad nimi.

Tylko w razie udowodnionej konieczności dopuszczoną być może lekka powała.

§. 26.

Piece w izbach.

Piece w izbach, stojące bezpośrednio na podłodze nieogniotrwałej, winny być podmurowane na 30 cm. Przed drzwiczkami pieców należy podłogę zabezpieczyć od ognia.

Pieców żelaznych nie wolno tam używać, gdzie się wyrabia lub gromadzi materiał łatwo zapaleniu podlegający. Nie wolno także zastępywać kominów murowanych rurami blaszanymi wewnątrz budynku, ani też przeprowadzać takich rur przez ściany drewniane lub dachy nieogniotrwałe.

Rury do odprowadzania dymu nie mogą wychodzić na dziedziniec lub na ulicę.

§. 27.

K u c h n i e.

Pod ogniskiem i na 80 cm. w około ogniska nie wolno urządzać podłogi z desek.

Nad ogniskiem otwartem należy tak umieścić kapę, by po wszystkich stronach o 30 cm. wystawała nad krawędź kuchni. Dym z otwartych ognisk tylko przelazowymi kominami odprowadzać wolno.

W kuchniach angielskimi zwanych należy dla odprowadzania pary urządzać otwory wentylacyjne z drzwiczkami żelaznymi.

§. 28.

Stodoły, szopy i t. p.

Stodoły, szopy i inne tego rodzaju budynki, przeznaczone do przechowywania łatwo zapalnych przedmiotów, muszą być od budynków mieszkalnych i kuchni przynajmniej przestrzenią 10 mtr. oddzielone. Takie budynki tylko wówczas przybudować można do domu mieszkalnego lub kuchni, jeżeli przyległe izby mieszkalne względnie kuchnia oddzielone zostaną trwałym murem ogniochronnym wystającym przynajmniej 35 cm. nad szczyt dachu.

§. 29.

Suszarnie, cegielnie i piece do wypalania wapna.

Suszarnie na owoce, len lub konopie winny być od innych budynków przynajmniej 30 m. oddalone.

Piece do wypalania wapna lub cegły mogą stać jedynie poza obrębem zabudowań.

§. 30.

K u ż n i e.

Kuźnie winny być oddalone od innych budynków przynajmniej o 30 m. lub urządzone w budynkach ogniotrwale zbudowanych.

§. 31.

Pokrywanie dachów.

Budynki, które stosownie do postanowień §. 17. z materiału ogniotrwałego stawiane być mają, winny być ogniotrwale krytymi.

Używanie nieogniotrwałego materiału do pokrycia dachu — z wyjątkiem słomy, trzciny i szuwaru — jest tylko w tych wypadkach dozwolone, w których podług §. 17. tej ustawy wolno używać nieogniotrwałego materiału do budowy.

Pokrywania dachów chat włościańskich i zabudowań gospodarskich słomą, trzcina, szuwarem i t. p. może Zwierzchność gminna dozwalać tylko wówczas, jeśli zamierzona budowa od budynków zawierających ogniska — względnie zaś zamierzona budowa chaty z ogniskiem oddaloną będzie od innych budynków o 15 m. a nadto od budynków sąsiednich oddzieloną zostanie szeregiem drzew liściastych.

§. 32.

Odprowadzanie nieczystości od budynków.

Odprowadzanie nieczystości z budynków na ulice lub place publiczne jest bezwarunkowo zabronione, nawet przy budynkach już istniejących.

§. 33.

S t u d n i e.

Studnie mogą urządzone tylko w odległości przynajmniej 15 m. od jam kloacznych, kanałów i gnojowisk.

§. 34.

Ogrodzenia, płoty.

Jaki materiał dozwolany być może do urządzania ogrodzeń, zastosować się należy do zwyczajów miejscowych.

Odległość ogrodzeń od dróg krajowych, powiatowych i gminnych ma wynosić najmniej 30 ctm.

Na ogrodzeniach wzdłuż dróg publicznych wszystkich kategorii i takich, które dotyczą zabudowań lub ogrodzeń sąsiednich, nie wolno urządzać ostrzeszków ze słomy, trzciny, szuwaru, perzu, odpadków łądyg konopnych i t. p. łatwo zapalnych przedmiotów.

§. 35.

Sadzenie drzew między budynkami.

Przy stawianiu budynku słomą, trzcinaą lub szuwarem pokrytym być mającego, ciąży na budującym obowiązek oddzielenia go szeregiem drzew od budynków sąsiednich.

ROZDZIAŁ III.

Zamieszkanie nowych budynków i utrzymanie istniejących.

§. 36.

Pozwolenie na zamieszkanie.

Budynki nowo wystawione lub przekształcone nie mogą być ani zamieszkałe ani na inny cel użyte przed uzyskaniem pozwolenia Zwierzchności gminnej.

Przed daniem takiego pozwolenia musi odbyć się na miejscu komisyjne zbadanie stanu budynku pod względem sanitarnym i bezpieczeństwa publicznego.

Według wyniku tych oględzin załatwi Zwierzchność gminna prośbę budującego.

§. 37.

Utrzymanie istniejących budynków.

Każdy właściciel budynku jest obowiązany utrzymywać go w dobrym stanie, czysto i porządknie. Winien mianowicie zapobiegać wszelkim uszkodzeniom, które mogłyby zagrażać bezpieczeństwu publicznemu lub zdrowiu mieszkańców.

§. 38.

Budynki grożące zawaleniem.

Jeżeli budynek grozi niebezpieczeństwem zawalenia, zarządzi Zwierzchność gminna komisyjne zbadanie stanu rzeczy i poleci właścicielowi z wyznaczeniem stosownego terminu i zagrożeniem następstw prawnych (§. 48.) podług stopnia sprawdzonego niebezpieczeństwa, bądź to opróżnienie i zabezpieczenie budynku starego aż do wykonania potrzebnych napraw, bądź też częściowe albo nawet całkowite rozebranie budynku.

ROZDZIAŁ IV.

Władze wykonawcze.

§. 39.

Zwierzchność gminna.

Zwierzchność gminna czuwa nad przestrzeganiem przepisów tej ustawy. Zwierzchność gminna daje pozwolenie na budowę (konsens) i przestrzega, ażeby:

- a) nie budowano bez uzyskania prawomocnego konsensu;
- b) ściśle stosowano się do zatwierdzonego planu budowy;

c) do wykonywania budowy używano osób upoważnionych w myśl §. 16. — i

d) tylko dobrego trwałego materiału.

Przy spostrzeżeniu uchybień winna Zwierzchność gminna, w wypadkach pod a) i b) wymienionych, wstrzymać dalszą budowę, w wypadku pod c) usunąć nieupoważnionego wykonawcę od dalszej budowy, a w wypadku pod d) zarządzić usunięcie z placu budowy materiału za nieodpowiedni uznanego.

Od rozporządzeń Zwierzchności gminnej można na ręce naczelnika gminy wnosić rekurs do Rady gminnej w nieprzekraczalnym terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu rozporządzenia.

Rekurs od zarządzenia wstrzymującego budowę rozpoczętą nie ma mocy odraczającej.

§. 40.

Rada gminna.

Rada gminna załatwia następujące sprawy:

a) rozstrzyga rekursy, wniesione od rozporządzeń Zwierzchności gminnej;

b) zatwierdza plany budynków przeznaczonych na cele gminne lub zakładów gminnych;

c) uchwała z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Wydział powiatowy plan regulacyjny przy odbudowaniu zniszczonych części miejscowości (§. 14).

Rekurs w sprawach budowlanych, wniesiony do Rady gminnej, winna Rada gminna załatwić merytorycznie najdalej do czterech tygodni od dnia podania. Po upływie tego czasu i po bezskutecznym upływie terminu oznaczonego Radzie gminnej przez Wydział powiatowy do rozstrzygnięcia rekursu, ma Zwierzchność gminna przedłożyć akta Wydziałowi powiatowemu, który wyda orzeczenie tak, jak gdyby po przystąpieniu Rady gminnej do orzeczenia Zwierzchności do niego rekurs został wniesiony.

Od uchwał Rady gminnej można wnosić rekursy do Wydziału powiatowego; rekursy te wnoszone być winny na ręce Zwierzchności gminnej w nieprzekraczalnym terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu uchwały.

§. 41.

Wydział powiatowy.

Wydział powiatowy:

a) rozstrzyga rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej;

b) współdziała przez swego delegata przy sporządzaniu planu regulacyjnego zniszczonej części wsi i zatwierdza plan regulacyjny przez Radę gminną uchwalony (§. 14.);

c) orzeka o dopuszczalności ulg określonych w §. 17. ustęp 2;

d) czuwa nad tem, ażeby Zwierzchność gminna nie zaniedbywała obowiązków niniejszą ustawą na nią włożonych.

§. 42.

Wydział krajowy.

Wydział krajowy załatwia jako ostateczna instancja rekursy przeciw orzeczeniom Wydziału powiatowego i Rady powiatowej.

Rekurs ma być wniesiony za pośrednictwem Wydziału powiatowego w nieprzekraczalnym terminie dni 14 od doręczenia orzeczenia.

§. 43.

Władze polityczne.

Prawa zastrzeżone władzom politycznym postanowieniami §§. 104, 105, 106 i 107 ustawy gminnej z dnia 12. Sierpnia 1866 Nr. 19 Dz. u. kr. pozostają nienaruszone.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia karne.

§. 44.

Przekroczenia objęte ustawą karną.

Przekroczenia przepisów budowniczych, objęte ustawą karną, będą dochodzone i karane przez właściwe Sądy.

§. 45.

Inne przekroczenia.

Co do innych przekroczeń przepisów zawartych w tej ustawie, służy prawo karania naczelnikowi gminy z dwoma przysiężnymi. Przekroczenia te karane będą stosownie do stopnia winy i do wynikającego z niej niebezpieczeństwa publicznego grzywną od 1 do 50 zł. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, aresztem od 24 godzin do dni 14.

§. 46.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym.

Rekursy przeciw orzeczeniom karnym (§. 45) mają być w terminie dni 14 po doręczeniu lub ogłoszeniu wnoszone do c. k. Starostwa za pośrednictwem Zwierzchności gminnej.

§. 47.

Budowy wykonane bez konsensu lub wbrew konsensowi.

Jeśli budowa została całkiem lub częściowo wykonaną bez konsensu lub wbrew zatwierdzonemu planowi, winna Zwierzchność gminna niezależnie od natychmiastowego wstrzymania budowy (§. 39) wydać orzeczenie czyli i o ile wykonana budowa może być pozostawioną czyli też ma być zmienioną lub zniesioną. Przeciw orzeczeniu Zwierzchności gminnej służy zwykła droga rekursu wszystkim stronom interesowanym.

Niezależnie od tego może nastąpić ukaranie winnego w myśl §§. 44 i 45.

§. 48.

Wykonanie prawomocnych poleceń.

Jeżeli właściciel budynku, pomimo nałożenia kary za niedotrzymanie pierwszego terminu, nie dopełni w drugim przez Zwierzchność gminną oznaczonym terminie prawomocnego polecenia władz powołanych do wykonania tej ustawy, Zwierzchność gminna wykona to polecenie na jego koszt i stratę.

ROZDZIAŁ VI.

Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 49.

Zasadnicze postanowienie.

Co do budowli na obszarach dworskich obowiązują te same postanowienia, jakie w niniejszej ustawie postanowione są dla budowli wiejskich. O ile następujące paragrafy nie stanowią w tej mierze wyjątku, wypełnia przełożony obszar dworskiego zakres działania Zwierzchności gminnej i Rady gminnej.

§. 50.

Zwierzchność gminna i Rada gminna.

Co do karczem i szynkowni, w których stosownie do postanowienia §. 7. ustawy o obszarach dworskich z dnia 12. Maja 1866 Nr. 20. dz. u. kr. sprawowanie policyi miejscowej należy do gminy, tudzież co do stajni, szop i tym podobnych zabudowań należących do karczem lub szynkowni tego rodzaju, należy wykonanie przepisów niniejszej ustawy w całej pełni do Zwierzchności, względnie do Rady gminnej.

Nadto, jeżeli budynek na obszarze dworskim stawiany, lub już istniejący mniej aniżeli o 30 m. oddalony jest od zabudowanego terytorium gminy, a Zwierzchność gminy mniema, że budynek ten stawianym jest lub istnieje wbrew przepisom niniejszej ustawy i ztąd zagraża niebezpieczeństwo, może Zwierzchność gminna o tem donieść Wydziałowi powiatowemu, który powołany jest na tej podstawie zbadać rzecz i wydać orzeczenie, tak jak gdyby w tej sprawie do niego rekurs wniesionym został przeciw orzeczeniu w pierwszej instancji wydanemu.

§. 51.

Wydział powiatowy.

Prócz zakresu działania wymienionego w §. 41 powołany jest Wydział powiatowy przy budowlach na obszarze dworskim przez właściciela obszaru dworskiego wykonywanych a nie podlegających policyjnemu nadzorowi Zwierzchności gminnej, do pełnienia czynności w ustępach c i d §. 39, tudzież w §. 38. Zwierzchności gminnej przekazanych, z tym jedynie wyjątkiem, że o wykonanie przymusowe swych zarządzeń udać się ma do c. k. Starostwa.

§. 52.

Starostwo.

Co do budowli na obszarach dworskich powołanem jest c. k. Starostwo do wykonywania władzy karnej w §. 45. określonej, tudzież do wykonywania wstrzymania, względnie zniesienia budowy przez Wydział powiatowy zarządzonego na koszt i stratę właściciela budynku.

Treść

Ustawy budowniczej dla wsi.

ROZDZIAŁ I.

O pozwoleniu na budowę (konsensie).

- §. 1. Budowy wymagające konsensu.
- §. 2. Mniejsze zmiany, utrzymanie budynku.
- §. 3. Plan budowy.
- §. 4. Badanie planu.
- §. 5. Konsens budowlany.
- §. 6. Prawa prywatne.
- §. 7. Załatwienie podania o konsens.
- §. 8. Rozpoczęcie budowy.
- §. 9. Gaśnięcie i odnawianie konsensu.
- §. 10. Budowy na cele przemysłowe.
- §. 11. Inne wyjątkowe postanowienia.
- §. 12. Budowy kolejowe i obok kolei żelaznych.
- §. 13. Budowy publiczne wykonywane przez państwo, kraj, lub powiat.
- §. 14. Odbudowanie zniszczonych części wsi.
- §. 15. Plan regulacyjny.

ROZDZIAŁ II.

Szczegółowe przepisy o budowlach.

- §. 16. Kierownictwo budowy.
- §. 17. Materiał do budowy.
- §. 18. Odpowiedzialność za gatunek materiału budowlanego
- §. 19. Wysokość izb, wysokość i szerokość drzwi i okien.
- §. 20. Podłoga izb parterowych.
- §. 21. Piwnice.
- §. 22. Powąza.
- §. 23. Kominy.
- §. 24. Piece piekarskie, wędzarnie.
- §. 25. Stawianie kotłów parowych.
- §. 26. Piece w izbach.
- §. 27. Kuchnie.
- §. 28. Stodoły, szopy i t. p.
- §. 29. Suszarnie, cegielnie i piece do wypalania wapna.
- §. 30. Kuźnie.

- §. 31. Pokrywanie dachów.
- §. 32. Odprowadzanie nieczystości z budynków.
- §. 33. Studnie.
- §. 34. Ogrodzenia, płoty.
- §. 35. Sadzenie drzew między budynkami.

ROZDZIAŁ III.

Zamieszkanie nowych budynków i utrzymanie istniejących.

- §. 36. Pozwolenie zamieszkania.
- §. 37. Utrzymanie istniejących budynków.
- §. 38. Budynki grożące zawaleniem.

ROZDZIAŁ IV.

Władze wykonawcze.

- §. 39. Zwierzchność gminna.
- §. 40. Rada gminna.
- §. 41. Wydział powiatowy i Rada powiatowa.
- §. 42. Wydział krajowy.
- §. 43. Władze polityczne.

ROZDZIAŁ V.

Postanowienia karne.

- §. 44. Przekroczenia objęte ustawą karną.
- §. 45. Inne przekroczenia.
- §. 46. Rekursy przeciw orzeczeniom karnym.
- §. 47. Budowy wykonane bez konsensu lub wbrew konsensowi.
- §. 48. Wykonanie prawomocnych poleceń.

ROZDZIAŁ VI.

Postanowienia co do obszarów dworskich.

- §. 49. Zasadnicze postanowienie.
  - §. 50. Zwierzchność gminna i Rada gminna.
  - §. 51. Wydział powiatowy.
  - §. 52. Starostwo.
-